

Сніжана Тарнавська,

кандидат історичних наук, старший науковий співробітник
відділу педагогічного джерелознавства та біографістики

ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського,

м. Київ, Україна

ORCID ID: 0000-0003-0981-939X

e-mail: tarnavskasv@ukr.net

**ПРЕЗЕНТАЦІЯ ПОСТАТІ О. В. ДУХНОВИЧА (1803–1865)
В ЕЛЕКТРОННОМУ ІНФОРМАЦІЙНО-БІБЛІОГРАФІЧНОМУ
РЕСУРСІ «ВИДАТНІ ПЕДАГОГИ УКРАЇНИ ТА СВІТУ»**

Анотація. Висвітлено значення електронного інформаційно-бібліографічного ресурсу «Видатні педагоги України та світу» в інтеграції і поширенні педагогічного біографічного знання. Презентовано персональну сторінку Духновича Олександра Васильовича (1803–1865) – українського педагога, письменника, організатора народної освіти на Закарпатті, громадського діяча, просвітителя, священника, автора шкільних підручників, першого у Західній Україні систематизованого посібника з педагогіки для народних вчителів, засновника 71-ї школи. Розкрито структуру сторінки, яка складається із тематичних рубрик, відображено їхнє змістове наповнення. Зокрема, у рубриці «Біографія» представлено відомості про життєвий і творчий шлях О. В. Духновича; рубрика «Бібліографія праць О. В. Духновича» презентує творчий доробок вченого; рубрика «Бібліографія публікацій про життя та діяльність О. В. Духновича» містить розвідки дослідників, які студіювали життєвий шлях і творчу спадщину педагога; у рубриці «Повнотекстові документи» розміщено цифрові копії педагогічних творів О. В. Духновича, що зберігаються у фонді ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського; рубрики «Фотогалерея» та «Ушанування пам'яті» містять фотоматеріали, які візуалізують образ педагога, демонструють заходи для збереження його імені. Зазначено, що важливу роль у популяризуванні постаті й творчого доробку О. В. Духновича в інформаційному середовищі відіграють онлайн-проекти «Ми стоїмо на плечах наших попередників: видатні педагоги-ювіляри» та «Педагоги України: пам'ятаємо, шануємо!». Аргументовано вагомий джерельний потенціал інформаційного контенту представленої сторінки у здійсненні історико-педагогічних досліджень, присвячених вивченню життєтворчого шляху О. В. Духновича.

Ключові слова: О. В. Духнович, педагог, народна педагогіка, педагогічна біографіка, електронний ресурс «Видатні педагоги України та світу», ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Боротьба українського народу за територіальну цілісність і державну незалежність, потужна хвиля національно-культурного відродження, активні державотворчі процеси зумовили зміни в пріоритетних напрямках розвитку освіти й науки. Реформування науково-освітнього простору спонукає до переосмислення історичного досвіду з позицій сьогодення, звернення до творчого надбання відомих українських освітян, педагогів, учених, які зробили вагомий внесок у розвиток національної освіти й педагогічної думки України. Відродження історичної пам'яті, повернення забутих імен в українське суспільство та збереження їх для прийдешніх поколінь постає важливим завданням у зміцненні й розвитку української державності. Паралельні процеси глобальної цифровізації суспільства вимагають створення електронних науково-освітніх ресурсів для задоволення інформаційних запитів у дистантному форматі, що надзвичайно актуально в сучасних умовах дистанційного навчання та віддаленої роботи. Вагоме значення у формуванні цифрових ресурсів серед інших установ належить бібліотекам як науковим і культурно-освітнім осередкам.

Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського (далі – ДНПБ) відіграє важливу роль в інтеграції та поширенні педагогічного біографічного знання (Березівська, 2015; Березівська, 2022; Березівська & Деревянко, 2020; Berezivska et al., 2020; Berezivska et al., 2022). Із 2008 р. фахівці установи активно розвивають електронний інформаційно-бібліографічний ресурс «Видатні педагоги України та світу», який представлено на вебпорталі ДНПБ (<http://dnpb.gov.ua/ua/informatsiyno-bibliohrafichni-resursy/vydatni-pedahohy/>). Пропонований ресурс, як зазначає його науковий керівник, доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, директор ДНПБ Л. Д. Березівська, «сприяє задоволенню інформаційних потреб сфери освіти, педагогіки в історико-біографічній інформації, поглибленню знання

про життя та діяльність, погляди та світоглядні цінності педагогів і освітян минулого, поширенню демократичних і гуманістичних ідей про розвиток української і зарубіжної освіти» (Березівська, 2022, с. 10). Ресурс містить персональні сторінки, присвячені українським та зарубіжним педагогам. Кожна сторінка має тематичні рубрики, в яких представлено біографію освітнього діяча, бібліографію його праць та публікацій про нього, окремі повнотекстові документи, фотоматеріали й відомості про вшанування пам'яті. Враховуючи наукові здобутки української та зарубіжної науки, ресурс постійно удосконалюють (створюють нові сторінки, систематично поповнюють наявні), завдяки цьому він не втрачає актуальності і затребуваності. Нині тут представлено відомості про понад 80 персоналій, серед яких видатний педагог, освітній діяч Закарпаття Олександр Васильович Духнович (1803–1865).

Цього року виповнилося 220 років із дня народження О. В. Духновича. Важливо, що відповідно до Постанови Верховної Ради України «Про відзначення пам'ятних дат і ювілеїв у 2022–2023 роках» (від 17.12.2021 № 1982-IX, <https://ips.ligazakon.net/document/t211982?an=346>) цю ювілейну дату українське суспільство відзначало на державному рівні.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Різні аспекти формування і розвитку електронного інформаційно-бібліографічного ресурсу «Видатні педагоги України та світу», який акумулює матеріали про життя, діяльність та творчу спадщину українських і закордонних педагогів, освітніх діячів, відображено у численних розвідках науковців ДНПБ, зокрема, Л. Д. Березівської, Є. Ф. Демиди, О. П. Міхна, Т. С. Павленко, О. П. Пінчук, Х. В. Середи, С. М. Хопти, Н. О. Якобчук та ін. Однак інформаційний контент сторінки О. В. Духновича потребує подальшого представлення в науково-освітньому середовищі з метою популяризування постаті педагога, який зробив вагомий внесок у розвиток української освіти.

Мета та завдання статті. Презентувати сторінку Олександра Васильовича Духновича (1803–1865) в електронному інформаційно-

бібліографічному ресурсі «Видатні педагоги України та світу», розкрити її структуру й змістове наповнення; проаналізувати окремі праці педагога із фонду ДНПБ; схарактеризувати значення інформаційного контенту сторінки для розвитку сучасного освітньо-наукового простору.

Виклад основного матеріалу дослідження. Серед відомих культурно-освітніх діячів, представлених в електронному ресурсі «Видатні педагоги України та світу», помітне місце посідає Олександр Васильович Духнович (24.04.1803, с. Тополя на Пряшівщині (Австрія), нині – Гуменський округ, Словаччина – 30.03.1865, м. Пряшів) – український педагог, письменник, організатор народної освіти на Закарпатті, громадський діяч, просвітитель, священник, автор шкільних підручників, першого у Західній Україні систематизованого посібника з педагогіки для народних вчителів, засновник 71-ї школи, Товариства Івана Хрестителя, що мало на меті допомагати здібним, але незаможним гімназістам (Ярмаченко, 2008). Педагог пропагував ідеї народності в освіті та необхідності організації освітнього процесу на засадах «народної педагогіки» (першим ввів на Закарпатті цей термін). Народність школи, на його думку, полягала у створенні школи з рідною мовою викладання та національним змістом освіти (Ступарик, 2005). О. В. Духнович (2006b) активно боровся проти зугорщення Закарпаття, сприяв самоствердженню свого народу, закликав учителів розвивати в учнів почуття патріотизму:

На совість учителеві хай буде покладено і те, щоб в дітях збудив народолобство і в серцях їх засвітив любов до своєї народності, бо людина без народності подібна блукаючому вовкові, для якого всякий ліс, де він їжу знаходить, є батьківщиною. Перший обов'язок людини є – до бога, другий же до свого народу. Для цього хай навчить дітей заради забави тим народним пісням, що знаходяться в збірці пісень і в альманахах. Бо народні пісні приносять велику користь: людина відчуває власне краще чужого і збуджується в ній дух народолобства.

Бо кров не можна приховати, а народ наш є нам найближчим і рідним.
(с. 44)

Вебсторінку «Духнович Олександр Васильович» створено в 2013 р. З того часу її систематично поповнювали новою актуальною інформацією. Цьогоріч у межах виконання наукового дослідження «Педагогічна біографіка в інформаційному науково-освітньому просторі України» (2023–2025 рр., науковий керівник – професор Л. Д. Березівська) удосконалено структуру і розширено зміст сторінки. Її впорядковано за окремими тематичними рубриками, в яких систематизовано відповідний інформаційний контент.

ДУХНОВИЧ ОЛЕКСАНДР ВАСИЛЬОВИЧ

24.04.1803 – 30.03.1865

- Біографія
- Фотогалерея
- Бібліографія праць О. В. Духновича
- Ушанування пам'яті
- Бібліографія публікацій про життя та діяльність О. В. Духновича
- Список використаних джерел
- Повнотекстові документи

24 квітня 2023 р. – 220 років від дня народження Духновича Олександра Васильовича (1803–1865) – українського педагога, літератора, історика, богослова, культурно-освітнього і громадсько-політичного діяча Закарпаття. Олександр Духнович – організатор народного шкільництва, засновник у Пряшеві (тепер Словаччина) Товариства Іоанна Хрестителя та «Літературного закладу», фундатор 70-ти сільських народних шкіл, автор посібника для вчителів сільських шкіл «Народная педагогія въ пользу училищъ и учителей сельскихъ», в якій педагог визначив принципи освіти: єдність навчання і виховання, доступність, наочність, активність, самостійність, міцність засвоєння матеріалу; творець перших на Закарпатті шкільних підручників «Книжниця читальная для начинающихъ» (буквар), «Краткій землеписъ молодыхъ Русиновъ» (підручник з географії), історичної праці «Истинная история Карпато Россовъ, или Угорскихъ Русиновъ» та ін.

Рис. 1. Сторінка «Духнович Олександр Васильович» (<http://dnpb.gov.ua/ua/informat-siyno-bibliografichni-resursy/vydatni-pedahohy/dukhnovych-o-v/>)

У рубриці «Біографія» розміщено наукову розвідку професора Б. М. Ступарика, де представлено відомості про життєвий і творчий шлях О. В. Духновича, висвітлено його педагогічні погляди та ідеї, окреслено внесок у розвиток народного шкільництва на Закарпатті (Ступарик, 2005). Дослідник зазначав, що творчість О. В. Духновича охоплює різні галузі – літературознавство, мовознавство, педагогіку, історію і філософію, взаємовплив слов'янських культур, і хоча вся творча спадщина має просвітньо-педагогічний характер, найціннішим є педагогічний доробок. Свою розвідку Б. М. Ступарик (2005) завершив такими словами:

Олександра Васильовича Духновича називають Будителем, Просвітителем. Його багатогранна діяльність як ученого, культурно-освітнього і громадсько-політичного діяча слугувала розвитку науки й культури краю, захистові національних інтересів народу. Він самовіддано служив рідній землі: виховував інтелігенцію, будив народну свідомість, а тому навіки вписаний у літопис рідної землі. (с. 275)

Рубрика «Бібліографія праць О. В. Духновича» презентує його творчий доробок, де, зокрема, відображено погляди на організацію і здійснення освітнього процесу, завдання та роль вчителя у вихованні молодого покоління тощо. Серед пропонованих праць варто згадати буквар «Книжиця читалная для начинающих» (1847), який вийшов друком раніше за «Читанку для малих дітей» М. С. Шашкевича і «Букварь южнорусский» Т. Г. Шевченка і був кілька разів перевиданий (Ступарик, 2005).

У рубриці «Бібліографія публікацій про життя та діяльність О. В. Духновича» представлено низку наукових, науково-популярних і публіцистичних праць вчених, журналістів, письменників, які студіювали життєвий шлях та творчу спадщину педагога. Постать О. В. Духновича викликала значний інтерес у таких дослідників, як М. І. Алмашій, Ю. А. Бача, О. Д. Гаврош, Д. Д. Данилюк, С. І. Жупанин, М. Б. Євтух, О. В. Машталер, В. Л. Микитась, Ф. І. Науменко, М. І. Ричалка, О. М. Рудловчак, Б. М. Ступарик, В. В. Туряниця, Д. М. Федака, О. Й. Фізеші й ін. Особливої уваги варта дисертація М. П. Тимчик «Педагогіка Олександра Духновича в контексті суспільних і соціокультурних змін на Закарпатті у ХІХ столітті». У дослідженні подано теоретичні та історико-педагогічні узагальнення педагогічної спадщини Олександра Духновича; проаналізовано її зміст, уточнено періодизацію і виокремлено періоди освітньої діяльності педагога, запропоновано вирішення наукового завдання щодо систематизації його педагогічного

доробку; схарактеризовано О. В. Духновича як ідеолога релігійно-педагогічного напрямку в педагогічній думці Закарпаття; обґрунтовано тлумачення духовної педагогіки мислителя як теорії і практики виховання молоді, виокремлено принципи і духовні цілі, покладені в її основу (Тимчик, 2020).

Рубрика «Повнотекстові документи» містить цифрові копії окремих педагогічних творів О. В. Духновича. Зокрема, тут можна побачити перший у Західній Україні підручник з педагогіки для народних учителів «Народная педагогія въ пользу училищъ и учителей сельскихъ. Часть 1. Педагогія общая», видана у Львові 1857 р. Праця зберігається у фонді ДНПБ, а її цифрова копія доступна в електронній бібліотеці установи (<http://194.44.28.246/dcvisu/documents/visu/268>). «Народная педагогія...» становить 12 глав, у яких автор говорить про якості та завдання вчителя, шкільний порядок, організацію навчального процесу тощо (Духнович, 1857). Також у рубриці представлено уривки із зазначеної праці вченого, розміщені в хрестоматії «Педагогіка» (<http://dnpb.gov.ua/ua/informatsiyno-bibliohrafichni-resursy/vydatni-pedahohy/dukhnovych-o-v/povnotekstovi-dokumenty/>).

Рис. 2. Праця О. В. Духновича «Народная педагогія въ пользу училищъ и учителей сельскихъ. Часть 1. Педагогія общая», 1857 р. (<http://194.44.28.246/dcvisu/documents/visu/268>)

Велику увагу О. В. Духнович (2006а) відводив особистості вчителя і його ролі в навчанні молодого покоління; він зазначав, що бути вчителем – це покликання:

Всякий, хто посвящається в наставляння юнацтва, повинен бути вже від природи для цього обраним; бо не всякий, хто вчить і наставляє, може назватися учителем і наставником. Той, хто не має належної якості, більш шкодить людському суспільству і громадянству, ніж приносить користь: він замість навчання неучтво, а замість виправлення згубу приносить юнацтву, як ненавчений лікар, більш губить, ніж рятує. (с. 38)

Педагог наголошував, що вчитель має бути порядною людиною, «дзеркалом добрих звичаїв» для своїх учнів, та перш за все повинен мати лагідний характер, щоб учні до нього ставилися з любо'ю та довірою, тому що «лише той одержить добрий і корисний успіх в науках, кого учні люблять і мають до нього довір'я» (Духнович, 2006а, с. 41).

О. В. Духнович надавав важливого значення активізації пізнавальної діяльності учнів, закликав вчителів пояснювати науку простими доступними словами, наводити приклади, порівняння, наочно подавати матеріал, щоб діти не лише зрозуміли, а й чуттям охопили сказане (Духнович, 2006а). Завдання вчителя також полягало в організації шкільного порядку, моральному вихованні та формуванні поведінкової культури учнів. Вчитель мав стежити, щоб діти не сперечалися, не гнівалися, не пліткували, не ображали одне одного, не брали чужого майна. «Перш за все нехай навчить дітей правду казати, ніколи не брехати, не обдурювати, бо в істині є святиня. Найогиднішою за все є людина, що каже неправду...», – повчав О. В. Духнович (Духнович, 2006b, с. 43).

Ілюстративні матеріали рубрики «Фотогалерея» вагомо збагачують біографію педагога. Тут розміщено портрети О. В. Духновича і обкладинки його праць, світлини яких доступні в різних джерелах на інтернет-ресурсах.

Візуалізація біографічного знання значно покращує процес пізнання особистості, дає змогу уявити її образ та «доторкнутися» до творчості, відчувати дух епохи. Фотоматеріали сприяють трансформації «безликого» знання в персоніфіковане, виводячи на перший план постать як об'єкт пізнання.

У рубриці «Ушанування пам'яті» розміщено добірку фотоматеріалів (заклади, вулиці, що носять ім'я О. В. Духновича, пам'ятники тощо), які свідчать про визнання й повагу українців до свого видатного земляка, демонструють заходи для збереження його імені для прийдешніх поколінь. Зокрема, тут представлено фото пам'ятників О. В. Духновичу в Західній Україні (Ужгород, Мукачево, Хуст, Виноградів) та за кордоном: у с. Тополя (Словаччина) – на батьківщині педагога, в Пряшеві (Словаччина), Перегумаре (Румунія). Також у рубриці розміщено світлини Мукачівської міської центральної бібліотеки, якій у 1993 р. присвоєно ім'я Олександра Духновича; Мукачівської загальноосвітньої школи I–III ступенів № 20, що в 2013 р. отримала ім'я педагога; Диплома лауреата Мукачівської міської премії ім. Олександра Духновича, заснованої Мукачівською міською радою у 2017 р. (шість номінацій: «Художня література», «Педагогічна діяльність», «Літературознавство та публіцистика», «Музично-виконавське мистецтво», «Образотворче та декоративно-прикладне мистецтво», «Театральне мистецтво») (<https://mukachevo-rada.gov.ua/upravlinnya-mistom/meshkancyu/kultura/miski-premiyi-v-galuzi-kulturi/mukachivska-miska-premiya-im-o-duhnovicha>). Пізнавальним є фото будівлі Театру Олександра Духновича (Пряшів) – єдиного словацького театру, в якому п'єси виконують русинською мовою. Театр заснований в 1945 р. як Український народний театр, а в 1990 р. перейменований на честь русинського священника, поета і громадського діяча Олександра Духновича (<https://adriannahiminet.wixsite.com/dyhnovich/about>).

Важливою формою популяризування постаті О. В. Духновича є онлайн-проекти «Ми стоїмо на плечах наших попередників: видатні

педагоги-ювіляри» і «Педагоги України: пам'ятаємо, шануємо!», започатковані відділом педагогічного джерелознавства та біографістики на основі електронного інформаційно-бібліографічного ресурсу «Видатні педагоги України та світу» в межах виконання наукового дослідження «Педагогічна наука та освіта в особах, документах, бібліографії» (2020–2022 рр., науковий керівник – Л. Д. Березівська) (Березівська & Деревянко, 2020). У рамках проєктів на вебпорталі ДНПБ (<http://dnpb.gov.ua/ua/>) й офіційній сторінці бібліотеки у мережі Facebook (<https://facebook.com/dnpb.gov.ua/>) користувачам пропоновано ознайомитися з інформацією про О. В. Духновича на його сторінці ресурсу «Видатні педагоги України та світу», з працею педагога «Народная педагогія въ пользу училищъ и учителей сельскихъ» і поділитися враженнями у коментарях. Проєкти сприяють швидкому поширенню інформації в освітньо-науковому середовищі та оперативному задоволенню потреб користувачів.

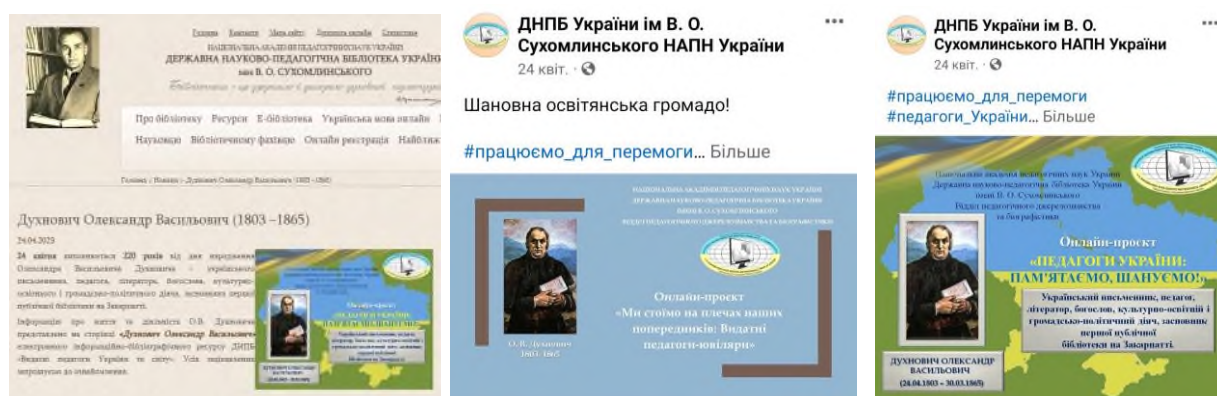

Рис. 3. Онлайн-проекти «Ми стоїмо на плечах наших попередників: видатні педагоги-ювіляри» та «Педагоги України: пам'ятаємо, шануємо!» (<http://dnpb.gov.ua/ua/?news=34358>, <https://facebook.com/dnpb.gov.ua/>)

Висновки. Представлена вебсторінка містить широкий масив різнопланової інформації (біографічної, бібліографічної, візуальної), яка дає змогу комплексно презентувати життєвий шлях, діяльність і творчу спадщину О. В. Духновича. Матеріали цієї сторінки можуть суттєво доповнити джерельну базу наукових досліджень здобувачів освіти, істориків, педагогів, краєзнавців та інших фахівців, яких цікавлять питання

розвитку освіти й педагогічної думки в Україні. Також презентований інформаційний контент сприятиме наповненню змісту підручників з історії освіти та педагогіки, якісного проведення масових науково-практичних, культурно-просвітницьких і виховних заходів, присвячених постаті та творчому доробку О. В. Духновича.

Безперечно, поглиблення, систематизація та поширення в освітньо-науковому просторі знання про відомих українських педагогів, освітніх і культурних діячів, зокрема Олександра Васильовича Духновича, через комплексні електронні ресурси уможливило забезпечення інформаційних запитів широкої аудиторії, консолідацію здобутків української освіти й науки, формування історичної свідомості й збереження національної пам'яті. ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, розвиваючи ресурс «Видатні педагоги України та світу», виконує важливу місію зі зберігання, студіювання і популяризації вітчизняного й зарубіжного педагогічного надбання, що сприяє єдності українського суспільства та інтеграції в міжнародний простір.

Перспективи подальших досліджень. Зважаючи на сучасні потреби у консолідації історико-педагогічного знання і створенні цифрових ресурсів для забезпечення інформаційних потреб науковців, освітян, здобувачів освіти відділ педагогічного джерелознавства та біографістики ДНПБ у межах виконання наукових досліджень планує і надалі розвивати інформаційно-бібліографічний ресурс «Видатні педагоги України та світу» з огляду на нові здобутки науки і практики, зокрема й доповнювати змістовий контент сторінки видатного українського педагога Олександра Васильовича Духновича.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Березівська, Л. Д. (2015). Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського як інтегратор і поширювач педагогічного біографічного знання. *Українська біографістика = Biographistica Ukrainica*, 12, 283–295. http://nbuv.gov.ua/UJRN/ubi_2015_12_16.

- Березівська, Л. Д. (2022, 20 трав. 2022 р.). Електронний ресурс «Видатні педагоги України та світу» як форма представлення педагогічної біографіки в освітньо-науковому просторі. У *Педагогічна біографіка та біографістика в сучасному науково-інформаційному просторі*: зб. матеріалів VII Всеукр. наук.-методол. семінару з історії освіти, Київ (с. 9–11). Вінниця: Твори. <https://dnrb.gov.ua/ua/?ourpublications=31216>.
- Березівська, Л. Д., & Деревянко, Т. М. (2020). Електронний ресурс «Видатні педагоги України та світу» й онлайн-проект «Ми стоїмо на плечах наших попередників: видатні педагоги-ювіляри». *Вісник Національної академії педагогічних наук України*, 2(1), 1-3. <https://doi.org/10.37472/2707-305X-2020-2-1-7-4>.
- Духнович, О. В. (2006а). Народна педагогія про загальні правила наставляння. У А. І. Кузьмінський, В. Л. Омеляненко (уклад.), *Педагогіка: хрестоматія* (2-ге вид., стер., с. 38–42). Київ : Знання-Прес. <http://dnrb.gov.ua/ua/informatsiyno-bibliografichni-resursy/vydatni-pedahohy/dukhnovych-o-v/povnotekstovi-dokumenty/>
- Духнович, О. В. (2006б). Про шкільний порядок. У А. І. Кузьмінський, В. Л. Омеляненко (уклад.), *Педагогіка: хрестоматія* (2-ге вид., стер., с. 42–44). Київ : Знання-Прес. <http://dnrb.gov.ua/ua/informatsiyno-bibliografichni-resursy/vydatni-pedahohy/dukhnovych-o-v/povnotekstovi-dokumenty/>
- Духнович, А. (1857). *Народная педагогія въ пользу училищъ и учителей сельскихъ*. Часть 1. Педагогія общая. Львовъ : Типомъ Института Ставропігійскаго. <http://194.44.28.246/dcvisu/documents/visu/268>
- Ступарик Б. М. (2005). Духнович Олександр Васильович. У О. В. Сухомлинська (ред.), *Українська педагогіка в персоналіях* : навч. посіб. для студентів вищ. навч. закл. (Кн. 1, с. 267–275). Київ: Либідь.
- Тимчик, М. П. (2020). Педагогіка Олександра Духновича в контексті суспільних і соціокультурних змін на Закарпатті у ХІХ столітті: дис. ... канд. пед. наук, Миколаїв. нац. ун-т імені В. О. Сухомлинського. <http://mdu.edu.ua/wp-content/uploads/timchik-231220-1.pdf>.
- Ярмаченко, М. Д. (2008). Духнович Олександр Васильович. У В. Г. Кремень (ред.), *Енциклопедія освіти*, Акад. пед. наук України (с. 242–243). Київ: Юрінком Інтер.
- Berezivska L. D., Pinchuk O. P., & Varaksina N. V. (2020). The webportal of V. O. Sukhomlynsky State Scientific and Pedagogical Library of Ukraine as an information resource for implementation of research in education, pedagogy and psychology. *Information Technologies and Learning Tools*, 78 (4), 249–265. <https://doi.org/10.33407/itlt.v78i4.4055>
- Berezivska, L. D., Pinchuk, O. P., Hopta, S. M., Demyda, Y. F., & Sereda, K. V. (2022). Creation of information and bibliographic resource «Outstanding educators of Ukraine and the world» and its influence on the development of digital humanities. *Інформ. технології і засоби навчання = Information Technologies and Learning Tools*, 87 (1), 1–17. <https://doi.org/10.33407/itlt.v87i1.4825>.

REFERENCES

- Berezivska, L. D. (2015). Derzhavna naukovo-pedahohichna biblioteka Ukrainy imeni V. O. Sukhomlynskoho yak intehrator i poshyriuvach pedahohichnoho biohrafichnoho znannia. *Українська біографістика*, 12, 283–295. http://nbuv.gov.ua/UJRN/ubi_2015_12_16 [in Ukrainian].
- Berezivska, L. D. (2022, May 20). Elektronnyi resurs «Vydatni pedahohy Ukrainy ta svitu» yak forma predstavlenня pedahohichnoi biohrafiky v osvitno-naukovomu prostori. In: *Pedahohichna biohrafika ta biohrafistyka v suchasnomu naukovoinformatsiinomu*

- prostori*: zbirnyk materialiv VII Vseukrainskoho naukovo-metodolohichnoho seminaru z istorii osvity, Kyiv (pp. 9–11). Vinnytsia: Tvory. <https://dnpb.gov.ua/ua/?ourpublications=31216> [in Ukrainian].
- Berezivska, L. D., & Derevianko, T. M. (2020). Elektronnyi resurs «Vydatni pedahohy Ukrainy ta svitu» y onlain-proiekt «My stoimo na plechakh nashykh poperednykiv: vydatni pedahohy-yuviliary». *Herald of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine*, 2(1), 1–3. <https://doi.org/10.37472/2707-305X-2020-2-1-7-4> [in Ukrainian].
- Dukhnovych, O. V. (2006a). Narodna pedahohiia pro zahalni pravyla nastavliannia. In: A. I. Kuzminskyi, V. L. Omelianenko (comps.), *Pedahohika : khrestomatiia* (2nd ed., pp. 38–42). Kyiv : Znannia-Pres. <http://dnpb.gov.ua/ua/informatsiyno-bibliohrafichni-resursy/vydatni-pedahohy/dukhnovych-o-v/povnotekstovi-dokumenty/> [in Ukrainian].
- Dukhnovych, O. V. (2006b). Pro shkilnyi poriadok. In: A. I. Kuzminskyi, V. L. Omelianenko (comps.), *Pedahohika : khrestomatiia* (2nd ed., pp. 42–44). Kyiv : Znannia-Pres. <http://dnpb.gov.ua/ua/informatsiyno-bibliohrafichni-resursy/vydatni-pedahohy/dukhnovych-o-v/povnotekstovi-dokumenty/> [in Ukrainian].
- Dukhnovych, A. (1857). Narodnaia pedahohiia v polzu uchylyshch y uchytelei selskykh. Chast 1. Pedahohiia obshchaia. Lvov : Typom Ynstytuta Stavropyhianskaho. <http://194.44.28.246/dcvisu/documents/visu/268> [in Ukrainian].
- Stuparyk, B. M. (2005). Dukhnovych Oleksandr Vasylovych. In: O. V. Sukhomlynska (ed.), *Ukrainska pedahohika v personaliiakh : navchalnyi posibnyk dlia studentiv vyshchykh navchalnykh zakladiv* (Vol. 1, pp. 267–275). Kyiv : Lybid. [in Ukrainian].
- Tymchyk, M. P. (2020). *Pedahohika Oleksandra Dukhnovycha v konteksti suspilnykh i sotsiokulturnykh zmin na Zakarpatti u XIX stolitti* : ped. candidate's thesis, Mykolaivskiyi natsionalnyi universytet imeni V. O. Sukhomlynskoho. <http://mdu.edu.ua/wp-content/uploads/timchik-231220-1.pdf> [in Ukrainian].
- Yarmachenko, M. D. (2008). Dukhnovych Oleksandr Vasylovych. In: V. H. Kremen (ed.), *Entsyklopediia osvity* (pp. 242–243). Kyiv : Yurinkom Inter. [in Ukrainian].
- Berezivska L. D., Pinchuk O. P., & Varaksina N. V. (2020). The webportal of V. O. Sukhomlynsky State Scientific And Pedagogical Library of Ukraine as an information resource for implementation of research in education, pedagogy and psychology. *Information Technologies and Learning Tools*, 78(4), 249–265. <https://doi.org/10.33407/itlt.v78i4.4055>
- Berezivska, L. D., Pinchuk, O. P., Hopta, S. M., Demyda, Y. F., & Sereda, K. V. (2022). Creation of information and bibliographic resource «Outstanding educators of Ukraine and the world» and its influence on the development of digital humanities. *Information Technologies and Learning Tools*, 87(1), 1–17. <https://doi.org/10.33407/itlt.v87i1.4825>

Snizhana Tarnavska,

Candidate of Historical Sciences, Senior Research Fellow
of the Department of Pedagogical Source Studies and
Biographical Studies of the V. Sukhomlynskyi SSEL of Ukraine, Kyiv, Ukraine
ORCID ID: 0000-0003-0981-939X
e-mail: tarnavskasv@ukr.net

**PRESENTATION OF THE CHARACTER OF O. V. DUKHNOVYCH
(1803–1865) IN THE ELECTRONIC INFORMATION AND
BIBLIOGRAPHIC RESOURCE "OUTSTANDING EDUCATORS OF
UKRAINE AND THE WORLD"**

Abstract. The role of the electronic information and bibliographic resource "Outstanding Educators of Ukraine and the World" in the integration and dissemination of pedagogical biographical knowledge is revealed. The personal page of Oleksandr Vasylovych Dukhnovych (1803–1865) – a Ukrainian teacher, writer, organizer of public education in Transcarpathia, public person, educator, priest, author of school textbooks, the first systematized manual on pedagogy for public teachers in Western Ukraine, founder of 71 schools is presented. The structure of the page, which consists of thematic headings, is disclosed, and their content is displayed. In particular the "Biography" section presents information about the life and creative way of O. V. Dukhnovych; the section "Bibliography of Works of O. V. Dukhnovych" presents the creative output of the scientist; the section "Bibliography of Publications about the Life and Activities of O. V. Dukhnovych" contains information from researchers who studied the life path and creative heritage of the teacher; digital copies of pedagogical works of O. V. Dukhnovych are placed in the "Full-Text Documents" section, which are stored in the fund of the V. Sukhomlynskyi State Scientific and Educational Library of Ukraine; the headings "Photo Gallery" and "Honoring the Memory" contain photo materials that visualize the image of the teacher, demonstrate measures to preserve his name. It is indicated that an important role in popularizing the person and creative work of O. V. Dukhnovych in the information environment is played by the online projects "We Stand on the Shoulders of Our Predecessors: Outstanding Pedagogues-Jubilarians" and "Educators of Ukraine: We Remember, We Honor!". The significant source potential of the information content of the page in the implementation of historical and pedagogical research devoted to the study of the life-creating way of O. V. Dukhnovych is argued.

Keywords: O. V. Dukhnovych, educator, folk pedagogy, pedagogical biography, electronic resource "Outstanding Educators of Ukraine and the World", V. Sukhomlynskyi SSEL of Ukraine.